

SIMBOLURI DE FOR PUBLIC ALE CINSTIRII UNUI PRECURSOR AL REVOLUȚIEI DE LA 1848: ISTORICUL ȘI OMUL DE CULTURĂ GHEORGHE ȘINCAI

„Tot scopul meu a fost și este ca în *Hronica această* să adeverez acelea care sunt de lipsă spre înțelegerea și știința istoriei românilor“.

Gheorghe Șincai¹.

Faptele înaintașilor s-au constituit călăuză pentru generația de la 1848. Momentele premergătoare ca și cele care au urmat sunt concludente pentru a putea înțelege ce rol a avut cunoașterea vieții și activității lui Gheorghe Șincai pentru această generație. Cele enunțate² la 1804 în scrisoarea către Engel sunt o edificatoare mărturie a ceea ce a întreprins pe parcursul anilor Gheorghe Șincai pentru cunoașterea trecutului poporului român, fiindu-i adevărat suport moral, mobilizator la o continuă cercetare a izvoarelor care să-i permită adâncirea studiilor. El afirma: „Mi-am propus să scriu analele națiunii române... continuez această lucrare din zi în zi, o înavuțesc și o netezesc, nici cuget a o tipări mai înainte de ce voi aduna și strânge tot ce voi putea spre completarea și continuarea anilor“. Și cele depistate au fost încorporate în 27 de volume însumând aproape 2.000 de pagini scrise mărunt. Anii de documentare l-au condus în fonduri de arhivă dar și în bibliotecile timpului unde a parcurs și a extras informații din 458 lucrări de referință, elaborate de predecesori³.

Anii deceniilor premergătoare revoluției au readus în atenția românilor în mai multe situații personalitatea și îndemnul lui Gheorghe Șincai. Manuscrisele și ceea ce publicase în timpul vieții au fost predilect în atenția lui Mihail Kogălniceanu, Nicolae Bălcescu, Ion Eliade Ră-

---

¹ Gheorghe Șincai din Șinca, *Chronica Românilor și ai mai multor nēmuri*, tom III, anii 1614—1739, Tip. Academiei Române (Laboratorii Români), București, 1886, p. 343 ca formulare introductivă la tratarea anului 1706; Mircea Tomuș, *Gheorghe Șincai*, Editura pentru literatură, București, 1965, p. 202 și întreg capitolul III definește activitatea lui Gheorghe Șincai pe tărâmul istoriei.

² „Mi-am propus să scriu analele națiunii române... continuez această lucrare din zi în zi, o înavuțesc și o netezesc, nici cuget a o tipări mai înainte de ce voi aduna și strânge tot ce voi putea spre completarea și continuarea anilor“. Din scrisoarea lui Gheorghe Șincai adresată lui Engel în februarie 1804, vezi Manole Neagoe, prefata la Gheorghe Șincai, *Opere I*, Editura pentru literatură, București, 1967, p. XXXVII; Cristian Ioan Engel, istoric german (n. 17 octombrie 1770—20 martie 1814, vezi Lucian Predescu, *Enciclopedia Cugetarte*, București, 1940, p. 308 cu bibliografia lucrărilor elaborate, multe făcând referință la perimetrul locuit de români, Gheorghe Șincai l-a avut de model citându-l adeseori dar și criticându-l atunci când acesta a formulat aprecieri eronate la adresa istoriei poporului român.

³ Manole Neagoe, *op. cit.*, p. XXVI.

dulescu, Ion Ghica ș.a. Amintesc în acest sens că în Dacia Literară în anul 1840 a fost publicată o prezentare a operei sale. Referințe la contribuția sa la cunoașterea istoriei românilor au fost integrate în Foaie pentru minte inimă și literatură în numerele 12, 42, 47 din 1841 în care Timotei Cipariu, George Barițiu au formulat aprecieri la adresa lui Gheorghe Șincai. La fel și Arhiva Românească în anul 1843 lansa o entuziastă apreciere a acestei opere. În anul 1843 cu fondurile puse la dispoziție de Vornicia Moldovei s-a declanșat⁴ acțiunea de editare a acestei opere. Au trecut ani de realizare a tuturor operațiunilor care conduc la finalizarea unei cărți tipărite și la 7 iunie 1853 Comisia însărcinată la Iași cu tipărirea Cronicii lui Gheorghe Șincai raporta domnului Moldovei, Grigore Alexandru Ghica terminarea⁵ editării primelor două volume din această operă. La publicarea acestor volume au folosit caracterele chirilice. A fost ediția pe care a folosit-o și comentat-o Mihai Eminescu. Peste ani, între 1885—1888 Grigore Tocilescu a îngrijit⁶ o reeditare a operei, însă de această dată fiind publicată cu caractere latine. La ediția din 1853 August Treboniu Laurian a formulat o frumoasă apreciere publicată în ziarul Zimbru nr. 16 din 1855. În același an filoromânul francez Edgar Quinet în *Les Roumains* a publicat o semnificativă caracterizare. Un moment deosebit de emoționant l-a constituit susținerea⁷ discursului de recepție la Academia Română de către Alesandru Papiu Ilarian la 14 septembrie 1869 în sala Senatului din Palatul Universității din București. El a avut ca auditoriu, printre alții, pe Ion Heliade Rădulescu, Mihail Kogălniceanu, August Treboniu Laurian, Iosif Hodoșiu, Ioan Massimu, George Barițiu, Vincențiu Babeș, Ioan Caragiani, George Sion. A fost prilejul de a realiza o impresionantă evocare a ilustrului cărturar. Acum el a formulat și sintetica apreciere: „Cronica lui Șincai este un tezaur scump la tot românul cel adevărat. Originea noastră este glorificată. Faptel⁸e antice lumii dovedesc ce au fost străbunii noștri altă dată și ce merite are neamul românesc“. O largă relatare a manifestării a fost publicată de D. Missail în ziarul Traianu numerele 39—40/1869.

⁴ Florea Fugariu, Note asupra ediției *Gheorghe Șincai*, vol. I, Editura pentru Literatură, București, 1967, p. CCXVIII fiind la doua preocupare de editare după publicarea fragmentului din anul 1808 în Calendarul de la Buda. Peste ani, în 1844 în aceeași localitate a fost tipărită o ediție parțială prin preocuparea profesorului Gavra.

⁵ A.N.-D.A.I.C., fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice (M.C.I.P.) al Moldovei, dosar 256/1852, f. 75—77 raportul Comisiei însărcinată cu tipărirea Cronicii lui Gheorghe Șincai adresat la 4 iunie 1853 domnului prin care aducea la cunoștință finalizarea publicării primelor două volume: Tr. Rus, *Unele documente privind Cronica lui Gheorghe Șincai*, în *Revista Arhivelor*, anul IX, nr. 2/1966, p. 297—304; Florea Fugariu... p. CCXIX.

⁶ Ediția a II-a tipărită la București din inițiativa lui D. Sturdza după originalul manuscrisului de la Cluj colanțat de Gr. Silași cu o prefață întocmită de Grigore Tocilescu. Tomul I având XXXVL+633 p. cuprinde Cronica anilor 84—1439, Tomul II având 524 p. cuprinde Cronica anilor 1440—1614 iar Tomul III având 463 p. cuprinde Cronica anilor 1614—1739; Florea Fugariu, Note asupra ediției 1967, p. CCXX—CCXXII.

⁷ *Monitorul Oficial*, nr. 203/1869 ședința Academiei Române din 14 septembrie 1869; A. Papiu Ilarian, *Viața, operele și ideile lui Gheorghe Șincai din Șinca*, Tip. Națională, București 1869; Manole Neagoe... p. VIII.

Reamintind aceste episoade premergătoare și posterioare anilor 1848—1849 considerăm că am reușit să asigurăm sugerarea cât de contemporan era Gheorghe Șincai generației pașoptiste. Mesajul operei era prezent și se constituia mobilizator pentru apărarea demnității și destinelor naționale ale românilor.

Coloană a edificiului unității naționale a tuturor românilor, Gheorghe Șincai a lăsat posterității o moștenire inestimabilă a cărei cunoaștere este o imperioasă chemare pentru fiecare generație. Operă a trecutului, semnătura lui își aduce și își va aduce roadele, constituindu-se izvor de cunoaștere a unui trecut multimilenar. Aprofundare cunoașterii documentelor la care strădaniile lui Gheorghe Șincai au avut accesibilitate este cu atât mai necesară, mărturiile trecutului spulberând acele fan-teziste afirmații ale acelor care încearcă să ne atribuie o altă istorie pentru a-și justifica pretenții de natură teritorială, și nu numai.

O viață de zbucium cu polivalente prezențe și participări la afirmarea națiunii române s-a integrat în tot ceea ce putea defini trecutul, prezentul și viitorul românilor. În acest context, contribuția la redactarea monumentalului *Supplex Libellus Valachorum* în 1791 este reflectarea profundului respect și iubire a trecutului neamului românesc ca și a încrederii în viitorul la care aspira. Bazându-se pe o bogată documentare istorică, demografică și social economică revendica cuvenitele drepturi care să-i situeze pe români pe aceeași treaptă a drepturilor și îndatoririlor cu conaționalii lor. Conștient că ceea ce a realizat și ceea ce a aspirat sunt semănături pentru viitor se adresa la Blaj în 1812 cu mobilizatoarele cuvinte noilor generații: „Purtați-vă bine pui de români, și nu uitați și pre Șincai“. Și acești moștenitori de ideal n-au putut să-l uite pe cel care-și purta manuscrisele permanent cu el. Dusă în desagă, ca un inestimabil tezaur *Cronica românilor* pe care cenzura stăpânirii o aprecia că „... opera este bună de pus pe foc, iar autorul merită să fie spânzurat“ a înfruntat timpurile care au urmat, ani de afirmare pe multiple planuri a simțirilor românești, manifestate și prin evidențierea paginilor de trecute fapte ale înanitașilor, au mobilizat pe mulți să-i aducă lui Gheorghe Șincai pioasa recunoștință exprimată în diverse modalități. Momentul despărțirii sale de cele lumești este încă incomplet elucidat existând și acel semn de întrebare pentru precizarea locului unde a decedat și respectiv a fost înhumat, la Sinea sau la Bobota. Pentru anii care au urmat constatăm pentru românii de pretutindeni preocuparea de a-i conferi cinstirea prin publicarea și popularizarea operei a devenit o dominantă. Mai mult, analiza i-a asigurat, în scurt timp, locul cuvenit în studiile de istorie. Într-un asemenea context manifestările din 1869 din tânărlul for academic al României s-a constituit un prilej major de a acorda cinstirea cuvenită ilustrului cărturar iluminist și marelui gânditor patriot. Considerăm concludent în acest sens cuvintele definitorii exprimate de Alesandru Papiu Ilarianu: „Șincai își propusese a fi un simplu cronicar, dar el e un adevărat istoric, pragmatic și critic. Citiți tinerilor, pe Paul Iorgovici, Petru Maior, Țichindeal, Șincai și veți învăța întrânsii și limba voastră și ceea ce au fost moșii voștri, și ceea ce veți putea fi, de veți urma învățăturile lor ...“

Pentru generațiile anilor 1848, 1859, 1877 argumentele fundamentale furnizate de culegătorul de nestemate Gheorghe Șincai au fost deosebit de prețioase, devenind de la un deceniu la altul și mai semnificative prin conjugarea acestora cu alte izvoare, fie de natură arheologică fie noi documente păstrate în țară cât și în străinătate, în instituții sau deținute de persoane particulare. Cu atât mai mult, ultimul pătrar al secolului trecut, l-a readus în atenție pe Gheorghe Șincai atunci când două evenimente majore au antrenat energii și simțăminte pentru a se apăra trecutul, prezentul și viitorul națiunii române. Ne referim la tot ceea ce a declanșat semnul de întrebare formulat de geograful/istoric Rössler și toți cei interesați care i s-au alăturat, precum și la reluarea, într-un moment de maximă solicitare, de către românii ardeleni a acțiunii de evidențiere a trecutului, prezentului și aspirațiilor prin redactarea Memorandumului. Anii 1892—1894 au contribuit la afirmarea acestor deziderate, la evidențierea simțămintelor de înalt patriotism, ca și de solidaritate a tuturor românilor. Acum se putea spune că ceea ce a preconizat Gheorghe Șincai este pe cale a se realiza conducându-i pe toți românii spre ziua când actul unității naționale va deveni o realitate. În contextul acestor decenii ale secolului XIX se înscrie și procesul de lărgire a rețelei școlare în capitala României. Și una din aceste unități a primit ca patron pe ilustrul înaintaș. În ambianța acestui lăcaș de învățământ generațiile care sau format au avut prilejul ca să cunoască și să înțeleagă mesajul reluat și retransmis de dascălii ce i-au moștenit și perpetuat preceptele. Secolul XX cu decenii de complexe prefaceri catalizatoare de energii umane l-au avut pe Gheorghe Șincai ca un permanent exemplu. Să ne reamintim de amplele manifestări care concentrău pe toți cei care aspiarau la finalizarea actului de unitate națională. N-a fost uitat nici pe câmpul de luptă nici pe platoul Romanilor de la Alba Iulia în iarna anului 1918 când suflarea românească s-a constituit într-o stâncă, demonstrând voința unanimă pentru Unirea cu Țara. Și România rezultată ca urmare a actelor de demnitate exprimate în martie, noiembrie și decembrie 1918, a găsi de cuviință să exprime gratitudinea față de Gheorghe Șincai și prin aducerea în for public a unor monumente evocatoare. Un prim pas a fost făcut în anul 1925 când la 28 februarie se împlineau 32 de ani de la înființarea liceului Gheorghe Șincai. Atunci a fost bătută⁸ o plachetă jubiliară. Prin text evocă personalități contemporane din conducerea învățământului românesc ca și pe cadrele didactice ale școlii. În centrul plachetei este reliefat un medalion redându-l pe Gheorghe Șincai. Mașeta plachetei a fost realizată de sculptorul Ioan Schmidt (Faur). Era o primă realizare când prin bronzul nemuritor se aducea cinstire patronului școlii. Răsunetul acestei acțiuni l-a determinat pe directorul liceului, profesorul Gheorghe Nedioglu⁹, să recurgă la contribuția acestui

⁸ În colecția liceului, vezi Eugen Teodorescu, Virgil Z. Teodorescu, *Învățământul oglindit în medalistica românească*, în *Buletinul Societății Numismatice Române*, anii LXXV—LXXVI (1981—1982), nr. 129—130, București 1983, p. 411—433.

⁹ Virgiliu Z. Teodorescu, *Slujitori ai Arhivelor din România — Profesorul Gheorghe Nedioglu*, în *Revista Arhivelor*, anul LXIX, vol. LIV, nr. 4/1992, p. 415—426.

sculptor și la lansarea lucrării bustului preconizat a fi amplasat în fața noii clădiri a școlii, în grădinița amenajată la intersecția străzii Gheorghe Șincai cu calea Șerban Vodă. Clădirea liceului, proiectată de arhitecta Virginia Andreescu-Haret¹⁰, avea prevăzută din proiectare o mică grădină în incinta căreia se preconiza amplasarea acestui monument. Lucrările de construcție a noului edificiu au fost preconizate după încetarea ostilităților primului război mondial. Vechiul local unde funcționa cu chirie, din strada Știrbei Vodă nr. 33, se dovedise a nu mai fi funcțional pentru procesul de învățământ. Sub auspiciile Casei Școalelor sectorul de arhitectură, condus de arhitectul șef T. Nedelescu, s-au întocmit proiectele noului edificiu de către tânără arhitectă Virginia Andreescu-Haret care a și coordonat lucrările de construcție pe teren¹¹. Valoros printr-o suită de rezolvări, ca amplasament în spațiu obținut de la Primăria Capitalei, iluminare naturală, a fost la timpul respectiv o noutate prin modul de distribuție a sălilor de clasă, voluminoase și luminoase, servicii anexe, laboratoare, sală de conferințe, sală de muzică, sală de sport, bibliotecă, cabinet medical, bufet, terenuri de sport, internat ș.a. În etapa I-a la licitația din 20 septembrie 1923, devizul estimat la 1.500.000 lei a fost adjudecat de firma de construcții G.M. Michăelescu. În etapa a I-a devizul preconiza o lucrare evaluată la 3.000.000 lei. La 16 mai 1924 a fost publicată licitația care a fost adjudecată de firma de construcții C.&N. Dobrescu care n-a finalizat lucrările încredințate, acestea fiind continuate de firma G. M. Michăelescu&Juster. Menționăm că în etapa II-a beneficiarul a solicitat extinderea lucrării prin realizarea și a etajului 2. În urma studiilor întreprinse pe teren de către arhitectul Ministerului Instrucțiunii, N. Stănescu s-a aprobat supraetajarea.

Grădina din fața liceului a fost amenajată horticol cu sprijinul Primăriei sectorului III Albastru. În acea etapă au fost plantați arbuști care la maxima lor creștere n-au putut acoperi deschiderea spre monument și fundalul constituit de fațada principală a liceului. Din păcate prin plantările făcute în ultimele decenii, copacii crescuți haotic și fără o întreținere corespunzătoare au reușit ca în anotimpul cald să acopere vizibilitatea spre mai sus amintitele obiective.

Referitor la monument considerăm necesar să amintim și cum s-a ajuns la solicitarea contribuției lui Ioan Schmidt Faur. Profesorul Gheorghe Nedioglu, director al liceului Gheorghe Șincai era și angajat al Arhivelor Statului, în cadrul căreia a avut o contribuție salutară ca organizator și bun paleograf. Directorul general al Arhivelor Statului, Constantin Moisil l-a cunoscut pe Ioan Schmidt Faur prin intermediul unchiului său Iuliu Moisil, fostul director al Școlii de Ceramică de la Târgu Jiu, care l-a adus în anul 1901 pe tânărul profesor de modelaj. Anii de

¹⁰ Virgiliu P. Arbore, *Anuarul liceului Gheorghe Șincai din București, pe anii 1891—1924*, București, 1943.

¹¹ Prof. dr. ing. Radu Haret, *Virginia Haret Andreescu prima arhitect din lume*, în *Revista Muzeelor și Monumentelor — Monumente Istorice și de Artă*, nr. 2/1982, p. 65—67; Virgiliu Z. Teodorescu, *Informații referitoare la activitatea sculptorului Ioan Schmidt-Faur*, în *Revista Muzeelor și Monumentelor — Monumente Istorice și de Artă*, nr. 2/1989, p. 38—55.

muncă i-a apropiat fiindu-i acestui tânăr un bun prieten și sfătuitor. Modestia, punctualitatea, respectul pentru comanditar conjugate cu calitățile de artist l-au impus în atenția beneficiarilor care la rândul-le îl recomandau altora, devenind astfel reala carte de vizită pentru noi comenzi. Lucrarea a fost declanșată în anul 1925, artistul realizând schițele preliminare, modelul în lut. Bustul acceptat de comanditari a fost turnat în gips. Greutățile financiare au întârziat turnarea în bronz, lucrarea finalizându-se astfel în anul 1930. Amplasamentul, raportul de distanță față de clădirea liceului pune în mod fericit în evidență calitățile acestui simbol evocator. Componentele monumentului concură la aceste aprecieri. Bustul este amplasat pe un soclu din beton armat. Fețele sunt buceardate. În față, pe soclu, este adosată o placă de bronz având înscrise cuvintele amintite și anterior: „Purtați-vă bine pui de români, și nu uitați și pre Șincai“, Blaj 1812. Pe plinta bustului, în față este reliefat textul: „1753 Gheorghe Șincai 1816“. Pe soclu, în stânga este un medalion cu un relief ce redă simbolul latinătăii: Lupoanca Capitolină cu cei doi gemeni și un soare la răsărit. În partea dreaptă a soclului este un alt medalion ce sugerează un raft de bibliotecă cu mai multe tomuri, referință la opera neobositului cercetător al trecutului. Pe soclu, la spate o placă de bronz are inscripția: „Lui Gheorghe Șincai 1753—1816 din partea liceului Gh. Șincai, 1930“. În partea de jos este plasat un medalion ce are reliefat un opaiț, simbolul recunoștinței veșnice. În ultimii ani în holul ce asigură accesul la secretariatul și direcțiunea liceului a fost amplasat și gipsul patinat realizat de Ioan Schmidt Faur. Acest bust a servit ca model pentru turnarea în bronz a lucrării ce este pe soclul din fața liceului. Lucrarea este semnată în dreapta jos: I. Schmidt.

În perioada premergătoare finalizării lucrărilor la bustul Gheorghe Șincai, conducerea liceului i-a oferit artistului prilejul realizării unei noi plachete pentru a fi oferită profesorului Nicolae R. Colceag cu ocazia pensionării după 39 ani de activitate. Sculptorul s-a achitat cu promptitudine realizând macheta după care s-au turnat în bronz două exemplare. Una din ele a fost oferită la 1 septembrie 1929 sărbătoritului, iar un exemplar a intrat în colecția liceului¹².

Bunele raporturi statornicite între artist și corpul profesoral al liceului l-a condus în anul 1930 la situația de a face oferta pentru realizarea bustului profesorului P. Stroescu¹³.

Am considerat necesară această incursiune în istoria liceului Gheorghe Șincai întrucât adoptarea ca patron al școlii ce a evoluat în timp, preocuparea permanent manifestată de a-i cinsti memoria prin cele mai diverse modalități, inclusiv realizarea monumentului din fața edificiului se constituie expresia preocupărilor de a duce ștafeta recunoștinței celor din secolul XX față de ilustrul înaintaș. El era receptat în al treilea deceniu al acestui veac ca un semănător de bine pe ogorul școlii românești. Nu întâmplător în epocă aprecierea profesorului universitar R. Cân-

¹² Eugen Teodoreanu..., *op. cit.*

¹³ Virgiliu Z. Teodorescu, *Informații...*

dea era în atenția contemporanilor. El susținea:¹⁴ „... fiecare avea în sine ceva din fanatismul național al lui Gheorghe Șincai, călugărul răsvrătit și Românul unit, atât de mult Român și așa de puțin unit.”

Au trecut decenii și în anul 1964 sculptorul Virgil Fulicea a realizat un bust Gheorghe Șincai¹⁵. Pentru anul 1968 era preconizată amplasarea la Luduș, lângă localul Primăriei a unei lucrări. Bustul a fost încredințat spre realizare¹⁶ sculptoriței Maria Băscă. La Expoziția artiștilor plastici bucureșteni organizată în aprilie 1971, sculptorul Bata Marinov a participat cu un bust Gheorghe Șincai¹⁷.

La 17 mai 1973 a fost dezvelit în cadrul ansamblului de busturi de pe aleea parcului amenajat pe Câmpul Libertății de la Blaj bustul lui Gheorghe Șincai. Este o realizare¹⁸ a sculptorului Cristea Grosu. Pe fața soclului este reliefat textul: „Gheorghe Șincai 1754—1816”. Bustul este turnat în bronz. Integrat în suita celorlalte lucrări evocatoare prezența bustului exprimă respectul acordat memoriei lui Gheorghe Șincai și aprecierea operei moștenite.

În același an a fost amplasat la Cluj cel mai valoros monument¹⁹ pentru for public care-l evocă pe Gheorghe Șincai. Lucrarea a fost realizată de sculptorul Romul Ladea. Ne referim la grupul statuar „Școala Ardeleană” amplasat în fața Universității, într-un mic spațiu verde limitat de clădirea acestei instituții de învățământ și strada Mihail Kogălniceanu. În compunerea monumentului se disting două elemente: grupul statuiilor celor trei corifei ai Școlii Ardelene plasați pe un mic postament de beton placat cu plăci de marmură și un bloc masiv de piatră, placat cu marmură pe fața căruia sunt înscrise cele ce definesc compoziția „Școala Ardeleană — Samuil Micu 1745—1806, Gheorghe Șincai 1754—1816, Petru Maior 1761—1821”. Este un ansamblu definitiv pentru artistul creator dar și pentru cei evocați relevând privitorului idealul de unitate al poporului român. Statuile turnate în bronz au înălțimea de circa 3 metri. Cele trei personalități sunt surprinse de artist în ipostaze evidențiind preocupările cotidiene pe tărâmul cercetării trecutului istoric al poporului român. De la fizionomii la costumație toate elementele evidențiază preocuparea artistului de a oferi simboluri ce impun respectul pentru iluștrii înaintași.

¹⁴ Prof. univ. R. Căndea, *Patriarhul Miron Cristea, în Biserica Ortodoxă Română*, seria II-a, anul XLIII, nr. 11 (536), noiembrie 1925, p. 675.

¹⁵ A.N.-D.A.I.C., fond *Uniunea Artiștilor Plastici*, dosar 34/1968—1970.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Scănteia*, din 14 aprilie 1971.

¹⁸ Florian Tucă, Mircea Cocu, *Monumente ale anilor de luptă și jertfă*, Editura Militară, București, 1983, p. 50—51; Serafim Duicu, *Pe urmele lui Gheorghe Șincai*, Editura Sport Turism, București 1983, p. 245.

¹⁹ Florian Tucă ..., p. 147; Iuliu Buta, Mihaela Bodea, Nicolae Edroiu, *Cluj-Napoca — ghid de oraș*, Editura Sport Turism, București, 1989, p. 86; Zilele Școlii Ardelene, Târgu Mureș 17—18 mai 1991, coperta I-a reproduce macheta monumentului Școlii Ardelene în viziunea plastică a lui Ion Vlasu; *Clujul istorico-artistice*, Cluj, 1974, p. 274—275.

Începutul deceniului nouă a cunoscut în capitala județului Sălaj preocuparea amplasării unui simbol dedicat lui Gheorghe Șincai. Lucrarea realizată²⁰ de sculptorul Aurel Contraș a fost așezată în fața Casei de Cultură a sindicatelor din Zalău.

La 4 iunie 1989 la Bobota, localitatea din județul Sălaj în care tradiția atribuie trăirea ultimelor momente ale vieții a fost dezvelit în fața școlii generale un bust modelat de sculptorul Iosif Șepsi. Lucrarea fiind turnată în ciment alb a suferit o ulterioară deteriorare ce impune o intervenție care să-i redea aspectul inițial²¹.

Trecând în revistă ceea ce a fost întreprins până în prezent ne oferă posibilitatea de a ști ce avem, cum trebuie păstrat și valorificat, precum și cum trebuie acționat ca alte și alte simboluri să-i fie atribuite ca expresie că noile generații își asumă nobila misiune de a continua și transmite celor ce vor urma o asemenea preocupare.

*VIRGILIU Z. TEODORESCU
ELISABETA TEODORESCU*

**SYMBOLS OF HONORING IN THE PUBLIC FORUM A FORERUNNER
OF THE 1848
REVOLUTION: THE HISTORIAN GHEORGHE ȘINCAI**

(Summary)

The personality of the scientist and scholar Gheorghe Șincai imposed himself to the consciousness of the contemporaries and was kept in the memory of the upcoming generations.

Gheorghe Șincai's preoccupation for tracing and examining the proofs that could offer him the possibility to find out the truth about the past of the Romanian people, the way he gathered his information and tried to corroborate these sources in the process of elaboration of his fundamental chronicle, he generated a natural reaction, of also honoring building and placing of public forum monuments.

By mentioning the creations of the 20th century, one would bring a contribution to the knowledge about the birth' of the monuments and at the same time an opportunity for an analysis of what we must do in the future for building other valuable evoking symbols.

²⁰ *Năzuința*, Zalău, anul XIII, nr. 1177, 27 decembrie 1980.

²¹ *Idem*, anul XXII, nr. 1618, 10 iunie 1989 referințe la manifestările de la Bobota din 4 iunie 1989. Se menționează că înainte de 1940 aici a fost o cruce distrusă de ocupații hortiști.